

Ordlista för återvinning och avfallshantering

Vi som arbetar med återvinning och avfallshantering använder oss av en lång rad ord och begrepp som inte alltid är självklara vad de betyder. För att förtydliga dessa ord/begrepp har vi tagit fram en ordlista.

AEROB BEHANDLING = behandling av organiskt avfall med tillgång till/tillförsel av syre, exempelvis kompostering.

ANAEROB BEHANDLING = behandling av organiskt avfall utan tillgång till/tillförsel av syre, exempelvis rötning.

ASKA = en i huvudsak oorganisk rest efter förbränning av kol, hushållsavfall, träflis, torvpellets, däck etc. vilken innehåller ett uppkoncentrat av det ursprungliga metallinnehållet (skilj mellan bottenaska och flygaska). Se även FLYGASKA respektive SLAGG.

AVFALL = restprodukter som antingen inte godtas för ÅTERANVÄNDNING eller inte längre är tillåtna att inneha och som innehavaren därför kasserar eller tänker kassera för ÅTERVINNING, ENERGIUTVINNING eller DEPONERING (näringslivet menar emellertid att begreppet avfall bör begränsas till det som måste deponeras eftersom allt som klassas som avfall faller under det s.k. KOMMUNALA AVFALLSMONOPOLET). Avfall kan även beskrivas vara varje föremål, ämne eller substans som innehavaren gör sig av med eller avser eller är skyldig att göra sig av med (se 15 kap 1 § Miljöbalken).

AVFALLSFÖRBRÄNNING = en form av ENERGIUTVINNING som inte bidrar till växthuseffekten genom koldioxidutsläpp om avfallet består av träflis, avverkningsrester eller hushållsavfall utan plast

AVFALLSHANTERING = verksamhet eller åtgärd som utgörs av insamling, transport, återvinning och bortskaffande av avfall (se 15 kap 3 § Miljöbalken).

AVFALLSSKATT = skatt på AVFALL som går till DEPONERING kom 1998. Under år 2001 kom ny lagstiftning om deponering av avfall som innebär att kraven på deponier i Sverige har skärpts. Skatten gör det dyrare att inte gå in för ÅTERVINNING eller ENERGIUTVINNING.

BALA = packa samman och eventuellt binda samman till balar, till exempel inför mellanlagring eller för att få ett lätthanterligt material.

BERGFÖRVAR = bergrumsförvaring av MILJÖFARLIGT AVFALL (t.ex. KVICKSILVER) flera hundra meter under markytan i väl undersökt berg och i skydd från påverkan av samhällsförändringar och istider

BIOAVFALL = biologiskt lättnedbrytbart avfall, d.v.s. den del av det organiska avfallet som på kort tid kan brytas ner till humus och näring i biologiska processer, exempelvis mat- och trädgårdsavfall (se Renhållningsförordningen § 5).

BIOCELL = cell där organiskt avfall bryts ner biologiskt i en syrefri process och deponigas tas tillvara.

BIOGAS = den blandning av KOLDIOXID och METANGAS som genom nedbrytning av ORGANISKA SUBSTANSER produceras i en röttningsanläggning eller i en DEPONI och som p.g.a. metangasens energiinnehåll kan utnyttjas för värmning, fordonsdrift etc. Se även deponigas.

BIOLOGISK BEHANDLING = behandling där avfall bryts ner biologiskt för att ge en slutprodukt som är tillräckligt ren för att användas till jordförbättring eller liknande, exempelvis kompostering och rötning.

BORTSKAFFANDE = sådana förfarande som listas i bilaga 4 till Renhållningsförordningen, bland annat deponering.

BRING-SYSTEM = insamling av källsorterat avfall på en central plats, exempelvis återvinningsstation, i motsats till hämtning vid fastigheten.

BRÄNNBART AVFALL = sådant avfall som brinner utan energitillskott efter det att förbränningsprocessen startat (se Renhållningsförordningen § 5 1 st.).

BYGG- OCH RIVNINGSAVFALL = avfall som uppkommit vid nybyggnad, tillbyggnad, renovering, ombyggnad eller rivning av byggnad.

DEPONERING = att lägga avfall på en DEPONI

DEPONI = en modern "soptipp" där man på ett ordnat sätt lägger olika sorters AVFALL och sörjer för att minska eller stoppa utläckaget av METANGAS och förorenat LAKVATTEN (i motsats till vad man gjorde på de gamla soptipparna) Kontrollerat upplag för avfall som inte avses flyttas.

DEPONICELL = del av deponi avdelad mot kringliggande områden, ofta ämnad för en viss typ av avfall.

DEPONIGAS = gas som bildas vid syrefri nedbrytning av organiskt material, huvudsakligen bestående av metan och koldioxid.

DEPONIKLASSER = EU:s nya indelning av deponier i tre riskklasser med olika krav på markrörlighet och maximala läckagevolym per år för bildat LAKVATTEN (deponiklass 1 har de hårdaste kraven)

DIOXIN = samlingsnamn för 210 organiska föreningar, varav 17 stycken är mycket giftiga och anrikas i fettvävnad.

ENERGIUTVINNING = förbränning i värmeverk av ORGANISKT AVFALL eller trä, plast och gummi i olika former som samhället ännu inte lyckas ÅTERANVÄNDA eller ÅTERVINNA (observera att man inte ska tala om energiåtervinning) men som innehåller energi som skulle gå förlorad vid DEPONERING

ENERGIÅTERVINNING = tillvaratagande av gas från organiska ämnen, till exempel i en rötningsanläggning eller på deponi, eller av el/värme som alstras i en anläggning för avfallsförbränning.

EWC-KODER = EWC står för European Waste Catalogue. Koderna klassificerar olika typer av avfall, de finns beskrivna i Avfallsförordningen, SFS 2001:1063.

FARLIGT AVFALL = använda varor och material med giftiga eller på annat sätt skadliga komponenter som därför inte är varken lämpliga eller tillåtna för ÅTERANVÄNDNING, ÅTERVINNING eller vanlig DEPONERING (delades förut upp i miljöfarligt, smittfarligt, skärande-stickande avfall etc. innan vi 1997 införde EU:s samlingsterm farligt avfall). Farligt avfall är avfall som är giftigt, cancerframkallande, explosivt eller brandfarligt.

FLYGASKA = förbränningsavfall som transporteras med förbränningsgaserna.

FRAKTION = ett materialslag, en kvalitet, som separerats från en blandning av olika materialslag.

FÖRBRÄNNINGSBART AVFALL = avfall som kan förbrännas under förutsättning att energi tillsätts (jämför brännbart avfall).

FÖRPACKNING = alla produkter, oavsett material, som används för att innehålla, skydda, hantera, leverera och presentera en vara.

FÖRPACKNINGSINSAMLINGEN = är materialbolagens samarbetsorganisation med uppdrag att informera om insamling och återvinning av förpackningar samt att samordna etablering och drift av återvinningsstationer.

GROVSOPOR/GROVAVFALL = skrymmande avfall som inte får plats i en sopbehållare är grovavfall t ex möbler, kyl- och frysmöbler, barnvagnar och cyklar samt skrymmande el-avfall (t ex spis, tvättmaskin, torktumlare).

HUSHÅLLSAVFALL = avfall som kommer från hushåll och avfall från annan verksamhet som till sin typ eller sammansättning liknar det avfall som kommer från hushåll (se 15 kap § 2 Miljöbalken).

ICKE BRÄNNBART AVFALL = avfall som inte kan förbrännas även om energi tillförs, exempelvis sten, metaller.

INDUSTRIAVFALL = avfall uppkommit genom en verksamhetsprocess.

INERT AVFALL = avfall som inte kan ge upphov till störande reaktioner med ämnen det kommer i kontakt med, exempelvis sten och grus.

INSAMLING = uppsamling, sortering eller blandning av avfall för vidare transport (se Renhållningsförordningen § 2 1 st.).

INTEGRATED WASTE MANAGEMENT = engelskt fackuttryck (ett svenskt tycks saknas) som åsyftar att man tar ett helhetsgrepp på avfallshanteringen och satsar på flera parallella men samordnade lösningar av olika problem

ISO 9000 = en serie officiella standarder för certifiering av företag och organisationer som vill kvalitetssäkra sin verksamhet

ISO 14000 = en serie officiella standarder för certifiering av företag och organisationer som vill miljösäkra sin verksamhet

KOMMUNALA AVFALLSMONOPOLET = kommunerna har den exklusiva rätten att bestämma över allt som kan benämnas AVFALL

KOMPOSTERING = nedbrytning och mineralisering av ORGANISKT AVFALL i AEROB MILJÖ under värmeutveckling med hjälp av NEDBRYTARE (kompost blir gödsel för trädgårds- och åkermark). Kompostering är en biologisk hantering där organiskt avfall bryts ner under förbrukning av syre (jämför rötning).

KRAFT-LINER = Täckpapper för det korrugerade flutingskiktet i wellpapp. Hög styrka, tillverkas av kraftmassa och retur. Tillverkas i två skikt varav ett skikt av vit massa.

KRETSLOPP = cirkulation av ett ämne/en resurs via olika förekomstformer tillbaks till sin ursprungsform (människan bör eftersträva snabba, ekologiskt hållbara kretslopp)

KVICKSILVER = mycket giftig TUNGMETALL (i batterier, lysrör, kontakter, termometrar etc.) som gärna fastnar i marker och botten sediment men också har en för metaller ovanlig tendens att vara flytande i rumstemperatur och kan spridas i förångad form (kvicksilver samlas numera in för att tas ur användning i samhället).

KÄLLSORTERING = sortering av AVFALL, utförd av den som kasserar de använda materialen eller produkterna

LAKVATTEN = det förorenade vatten som bildas när regnvatten går igenom (lakar ur) en DEPONI. Lakvatten är alltså den vätska som rinner genom, tränger ut ur eller innehålls av avfall under deponering, mellanlagring eller transport.

LÄTTNEDBRYTBART AVFALL = avfall som lämpar sig för kompostering eller rötning.

MATERIALBOLAG = samarbetsföretag som i enlighet med PRODUCENTANSVARET samordnar ansvaret för alla olika återvinningsbara material (just nu glas, plast, metall, kartong, wellpapp, tidningar, däck) och som finansieras genom FÖRPACKNINGSAVGIFTER och inköpsavgifter.

MATERIALÅTERVINNING Se återvinning.

METANGAS = en kolhaltig organisk gas (CH₄) som utvecklas vid syrefri nedbrytning av ORGANISKA SUBSTANSER i en rötningsanläggning eller i en DEPONI och är 20 ggr värre för VÄXTHUSEFFEKTEN än den vanliga förbränningsgasen KOLDIOXID (CO₂)

MILJÖSTATION = vanligtvis bemannad mindre anläggning för mottagning av hushållens farliga avfall.

ORGANISKT AVFALL = avfall av typen trädgårds-, park-, mat- och slaktavfall, gödsel, eller av människan producerade kemiska produkter (kan utgöra FARLIGT AVFALL) som man kan återvinna genom biologisk nedbrytning eller bli av med genom förbränning för ENERGIUTVINNING. Organiskt avfall är alltså det avfall som innehåller organiskt kol, exempelvis biologiskt avfall och plastavfall (se Renhållningsförordningen § 5 2 st.).

PANT = en extra avgift på flaskor och aluminiumburkar som man får igen när man lämnar tillbaka dem till affären och som ökar intresset för återanvändning och återvinning

PRODUCENT = den som yrkesmässigt tillverkar, för in till Sverige eller säljer en vara eller en förpackning (varuproducent) eller den som i sin yrkesmässiga verksamhet frambringar avfall som kräver särskilda åtgärder av renhållnings- eller miljöskäl (avfallsproducent) (se 15 kap § 4 Miljöbalken).

PRODUCENTANSVARET = företagens från 1994 lagstadgade ansvar att se till att avfallet från de produkter de tillverkar och säljer i första hand samlas in för ÅTERANVÄNDNING eller ÅTERVINNING och i andra hand för ENERGIUTVINNING (man har i Sverige bildat MATERIALBOLAG och startat KÄLLSORTERING för att klara detta)

REPA = (Reparet AB) ägs av Plastkretsen, Returwell, Svensk Kartongåtervinning och Metallkretsen och är ett systerföretag till Förpackningsinsamlingen. REPA fungerar som en serviceorganisation för materialbolagen och har bildats för att ombesörja finansieringen av förpackningsavgifterna. Avgifterna finansierar insamling och återvinning av förpackningar. Inom REPA hanteras avgifterna för de företag som väljer att ansluta sig till systemet. Det övergripande målet för REPA är att bidra till att de krav som ställs i förpackningsförordningen (SFS 1997:185) kan uppfyllas av näringslivet genom materialbolagen.

RESTPRODUKTER = Ordet används inte av avfallsbranschen eller lagstiftningen. Men är ett samlingsbegrepp för RETURPRODUKTER och AVFALL.

RETURPRODUKTER = RESTPRODUKTER som har ett kvarvarande ekonomiskt värde för innehavaren genom att de kan säljas till ÅTERANVÄNDNING.

RÖTNING = nedbrytning och mineralisering av ORGANISKT AVFALL i ANAEROB MILJÖ (avger inte värme utan ger istället energirik METANGAS och en näringsrik rötrest att läggas på åkern). Rötning är med andra ord en syrefri behandlingsmetod för organiskt avfall där biogas bildas (jämför kompostering).

SOPOR = ordet används inte av avfallsbranschen eller lagstiftningen. Men är en vardagsterm för AVFALL men med negativare klang (numera ett fullt begrepp för dem som arbetar inom avfallsbranschen).

SOPTIPP = sedvanlig eller anvisad plats där det sker en osorterad avstjälpning av AVFALL i motsats till vad som sker på en DEPONI (soptippar får inte finnas nuförtiden)

SLAGG, SLAGGRUS = material som inte är brännbara eller inte förångas vid förbränning, till exempel glas, porslin, järnskrot och stenliknande material (grus med mera). Sedan större föremål samt metallrester sorterats bort och materialet siktats får man slaggrus.

TEST-LINER = Täckpapper bl.a. för wellpapp. Innehåller i huvudsak returfibrer.

TILLSYN = kontroll från myndighet över verksamhet som bedriver viss verksamhet, särskilt miljöfarlig sådan.

TUNGMETALLER = mer eller mindre giftiga metaller typ kvicksilver, kadmium och bly (de värsta) samt koppar, krom, kobolt, nickel, järn m.fl.

TÄCKNING = material, ofta i flera lager, för att dränera lakvatten, förhindra regnvatten att tränga ner i en deponi och ibland för att hindra avfallet att blåsa iväg. Mellantäckning läggs mellan lager av avfall, sluttäckning i ett tjockare lager överst, ibland med en avslutande plantering.

VÄXTHUSEFFEKTEN = när atmosfärens medeltemperatur stiger så att klimaten på jorden ändras och havens yta stiger etc. (växthusgaser som KOLDIOXID och METANGAS sveper in jorden i ett värmande "täcke")

ÅTERANVÄNDNING = fortsatt användning av redan använd vara eller använt material på det sätt som från början avsågs med denna vara eller material (se även KRETSLOPP och RETURPRODUKTER). Återanvändning är alltså användning av en kasserad produkt utan föregående förädling.

ÅTERVINNING = tillvaratagande och behandling av AVFALL så att det kan ersätta nya råvaror (se även KRETSLOPP). Användning av material, näringsämnen eller energi från avfall, bland annat förbränning eller kompostering (se bilaga 3 till Renhållningsförordningen).

ÅTERVINNINGSCENTRAL (ÅVC) = bemannad större anläggning för mottagning av grovavfall, trädgårdsavfall etc.

ÅTERVINNINGSSSTATION (ÅVS) = obemannad mindre anläggning för mottagning av förpackningar och returpapper.

Källor:

Avfall Sverige

Svensk avfallsterminologi (1998, AFR-rapport 217),

1000 Terms in Solid Waste Management (1992, ISWA),

Ragnar Sellbergs Stiftelse: <http://rss-fukia.org/svenska.htm>.

